

Orhan Pamuk: 'Şimdi kime âşık olacağız, kime 'Baba' diyeceğiz?'

Orhan Pamuk'un yeni romanında çok sevdiğim bir yer var: Saçları doğal kıvılcı olan bir kadını boya kızı olan bir kadın karşılaşıyor. Saçlarını boyayan, "Onunki tesadüf, benise böyle olmayı kendim seçtim" diyerek kurtarıyor gururunu. Tam da kurtaramamış olacak ki o günden sonra artık saçları boya yerine kınyayla renklendirmeye başlıyor.

Orhan Pamuk'la mülakatımıza bir soruyla değil, bu kısmın benî hem eğlendirdiğini hem de bunda onun edebiyatçılığını açıklayan bir yan bulduğumu söyleyerek başladım. Yıllar önce bana, "Samimiyet istiyorsanız başka romancıları okuyun. Ben çok gayrsamimiyim; hilem samimiyetsizliğimi samimiyetle yapıyorum" dediğini de hatırlattım. Buradan devam ettik...

■ Kırmızı Saçlı Kadın, romanın bir yerinde "Saçlarını kınyayla boyamaya başlamasaydım eğer, Cem beni hiç fark etmeye bilirdi" diyor, neden?

■ Eh, anlaşılır bir şey, kına doğal bir malzeme, o da kendini böyle daha doğal hissediyor. Ben sorayım: Kırmızı saçlı olmayı seçmek sizce samimiyetsizlik mi?

■ Hayır, öyle düşünmüyorum.

■ Ben de öyle düşünmüyorum. Ama sizin gibi romanın bu kısmını ben de çok seviyorum. Onu benim edebi tutumuma karşılık gelen bir metafor olarak görmeniz de hoşuma gidiyor. "Kafamda Bir Tuhaflık"taki cümleyle hatırlatayım: "Doğruyu söylemem, samimi olduğum anlamına gelmez." Bazen en tartışılmaz doğrular ifade ederken son derece samimiyetsiz olabilirsiniz. Özellikle bunu karşınızdakinin canını yakaacağını bile bile yaparsanız...

Romancılık düşünceci, hesaplı davranırken bile saf kalmayı gerektirir. Bazen kelimeler size bir yerden gelir, siz sanki onları sadece kaydedersiniz. Bazen de her şeyi titizlikle hesaplıyorsunuz. Kesersiniz, biçersiniz, küçük ayrıntıların büyüüp dramatische edersiniz; okurun üzerinde samimi bir etki yaratmak için hikâyeyi sabunlar, şekerlendirir, çiçeklendirirsiniz. Hiçbiri samimi işler değildir ama romancılıkta hepsi meşrudur.

■ "Saf ve Düşünceli Romancı"da zaten anlattığınız şeyler bunlar...

A'yı B diyerek anlatan adam olmayı severim; Shakespeare ve Dostoyevski çizgisidir bu. Her insanın kalbinde birbirleriyle çelişen iki düşünce mutlakta olur. Türkiye hem Batılıdır hem de Doğulu. Memleketi bir çizgiyle ikiye bölüp insanları Doğulu-Batılı, laik-muhafazakâr diye ikiye ayıramayız. Gerçi siyasi partiler oy almak için millîti zehirleyip böyle ayrımlar mümkünmüş gibi davranıyorlar. Bu yüzden liberal, hoşgörülü siyaseti, politikacılar değil iyi romancılar yapıyor aslında, Dostoyevki'ler... Onlar bir insanın A demek isterken pekâlâ B diyebildiğinin, B derken bambaşka bir şeyi kastedebildiğinin farkındalar.

■ Oedipus, Rüstem ile Sührab efsanesi, Bizans kuyuları, Freudun rüya yorumları, Jules Verne, Pasolini; romanınız kültür tarihi gibi... 'Ağır iş yaptım' duygusu var mı?

■ Neredeyse 30 yıldır zihnimde boğuştuğum bir hikâyem vardı, onu anlatmayı çok istiyordum.

■ Kuyucu Mahmut Usta, "Buradan bir şey çıkmaz" diyenlere rağmen bir gün su bulacağını hissederek kazıyı toprağı, siz de böyle hissettiniz mi?

■ Artık olgun romancı olduğuy için bazı şeyleri daha rahat söyleyebilirim, bu kitabı yazarken aklımda bir köşesinde her Ernest Hemingway'in "İhtiyar Adam ve Deniz"i duyuordum.

■ Sevdiğiniz bir roman mı?

■ Doğayla savaşı mükemmel anlatıyor. Kusura, balığın deniz ortamında yapayalnız olması, kendi kendine konuşup durması. Ben tek başına kuyu kazın bir adamı yazmak istemedim. "Kendini yazmış" diyeceklerdi. Öte yandan kuyucuya özdeşleştiğim doğru; romancılığın iğneyle kuyu kazmak olduğuna hep söyledim. Ama bir yere kadar! 40 yıldır sabırla yaptığım bir işim var, kitaplarını okuyorum, insanların benî önemiyor, bazı konularda ne söyleyeceğimi dinlemek istiyor... Ama kabul, bütün ne kadar ısrarla kazarsanız kaz, suyu bulamayabiliyorsunuz.

Orhan Pamuk renklerle meşgul olmayı seven bir yazar. "Beyaz Kale", "Kara Kitap" ve "Benim Adım Kırmızı"nın ardından şimdi kırmızı isimli ikinci kitabı "Kırmızı Saçlı Kadın"la okur karşısında. Yazarla romanının eğlenceli yanlarını ve içerdiği ağır temaları birkaçakı konuştuk

Gülenay BÖREKÇİ
gborekci@htgazete.com.tr

Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın"ı Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'tan çıktı.

FOTOGRAF: LARİCE OĞULTURK

tanışabiliyordum. Ama bundan korkardım.

■ Ve?
Tanışmadık. Bir şey söyleyip kalbimi kırabilirdi. Bu kez ondan nefret eder, öldürmek isterdim... Hayran olduğumuz, "baba" saydığımız insanın yakından tanımak, sahip oldukları güçlere biz de sahip olmak isteriz. Ama onların kişisel tarihlerini, sırlarını tükettikten sonra da özgür olmayı seçer, ucuz bir bahane uydurup kaçarız. Oh be, nihayet bitti! Şimdi kime âşık olacağız, kime "Baba" diyeceğiz?

■ Karakterlerinizden biri de zaten, "Seni kör etmek istiyorum, çünkü bir babada dayanılmayacak yan, seni hep görmesi" diyor.

■ Ve kendi yolunu çizmek, kendi romanını yazmak istiyor. (Gülüyor) Güçlü, iddialı adamların kendilerine özgü bir narsisizmi vardır, yanlarına gittiğinde senin küçük zenginliklerini anlamayabilirler. Bozulursun, hem kendine hem de ona kızarsın. Büyük şairlerin, romancıların dostlukları hayat boyu sürmez. Belki bir tek İkinci Yeni şairleri hariç... Turgut Uyar, Edip Cansever ve Cemal Süreya arasında hep saygılı bir ilişki oldu. Sanat ve edebiyat dünyamızda başka isim de gelmiyor aklıma. İsterdim öyle yakın romancı arkadaşlarımız olmasını...

■ Çırağın, size "Baba" diyen biri oldu mu peki?

■ Bilmiyorum, etkilenen genç romancılar vardır ama ben onlara o gözle bakmam.

■ Toplumların da babaları var anlattığınız kadarıyla. Çünkü "Devlet Baba, Allah Baba, Paşa Baba, Mafya Babası; bu ülkede kimse babasız yaşayamaz"...

■ Bizde insanlar yere sağlam bastıklarından bir türlü emin olamadıkları için, sırlarını iktidara dayararak yaşarlar. Ailenin iktidarı da olabilir bu, bilginin, devletin, kaba gücün iktidarı da... Baskıcı bir toplumdayız, zorluk bizde babasız olmak. Ben, hiçbir gazetede düzenli yazmadım mesela ve bunun sıkıntısını çok çektim. Karalama kampanyaları açıldı, başım derinden derde girdi. Ama kötü günlerin şöyle bir faydası oluyor; derin kalınlaşıyor, artık aldırmanmayı öğreniyorsun. Şimdilerde hükümet yanlış gazeteler satıyor biraz ama umuruma değil. "Bu göz neler gördü neler" diyorum içimden.

■ Daha 2-3 sene öncesine kadar diğer taraftan saldırıya uğruyordunuz ama. Üstelik hatırladığımız kadarıyla saldırının şekli ayrıydı...

■ Retoriği bile aynıydı, kelimeler değişmiyor. Üzerinize durmazsanız, kendinizi gökyüzünde uçan bir kuş gibi hissediyorsunuz. Güzel bir duygu, kayıtbeklemek istemem.

■ 80'lerin sol çevrelerinin ağır maçoğluğuna vurgu var. Örgüt içi ilişkiler, evliliklere müdahaleler, kimin kimine ne yaptığını çetelesinin tutulması...

■ Ben sol çevrelerden değilim...

■ Ne derdiniz?

■ "Anladım Orhan, baban korku veren biri olmamış. Peki, sana bunu yapan biri oldu mu?" diye sorardım. O korkuyu bana ailemin dışındakiler taşıyordu. Nasil başlayıp yerleştiğini tam kestiremiyor ama evimizin ötesinde karınlıklarla dolu bir dış dünya olduğuna hissedirdim.

■ Cem, Kırmızı Saçlı Kadın'la kitap okuduktan sonra öpüşüp sevişip uyuyakaldıklarını hayal ediyor. Ve yıllar sonra kansıyla tam da böyle bir şey yaşıyor.

■ Cem'in kansıyla arasındaki son derece uyumlu ilişki deri erotik gerilim yok; fazla arkadaşlar... İtiraf edeyim, bu kısmı da çoğun bir otobiyografik yan var. Kuvvetli bir babam olmadığın için ben hep kuvvetli, her şeyi hakim kadınlara yönelmişim. Cem de dertlerini açabilececek kadar güveneceğini, kendinden daha güçlü bir kadın istiyor.

■ Ama esas güçlü olan bana kalırsa Kırmızı Saçlı Kadın'ın...

■ Cem bu kadını şeytani cazibesine kapılıyor ama onunla evlenmiyor; evlenmeyi aklından bile geçirmiyor. Demonik buluyor onu, haklı da...

■ Kapakta Dante Gabriel Rosseti'nin Regina Cordium'u var. Rosseti, "Üğultülü Tepeler"i okuduğunda, şöyle demiş: "Olaylar cehennemde geçiyor, ama nedendir bilmem, yer isimleri İngilizce." Siz romanınızda olaylar nerede geçiyor?

■ Cennette mi, yoksa cehennemde mi geçtiğini soruyorsunuz, arafta diyelim...

Kuyular kazılıyor, insan ruhunun derinlikleri araştırılıyor...

Orhan Pamuk, "Göğe çıkıp yıldızların ışıltısına ulaşmak yerine, üzerinde yaşadığımız toprağın içine girmeyi hayal etmemiz doğru mudur?" diye soran karakterinin peşinden, yeraltına iniyor yeni kitabında, üstelik her anlamda... Kuyular kazılıyor, medeniyetin üzerindeki cıvalar kazılıyor, insan ruhunun derinlikleri araştırılıyor. Öte yandan anlatması zor bir argüsu var romanın. Söylenecek her şey hikâyenin sürprizini kaçırabilir, okuma

zevkinizi öldürebilir, o yüzden çok kısaca bahsedeceğim... Olayların merkezinde antik Yunan tragedyası "Kral Oedipus" ve eski İran efsanesi "Rüstem ile Sührab" duruyor. Cem kendini, hem babasını öldüren Oedipus'u son konumunda buluyor hem de oğlunu öldüren Zaloglu Rüstem'in... Bu efsanelerden ilki büyümeyi ve iktidarı isyanını temsil ediyor, ikincisiyse gücünü kendini aklamaya gayretini... İkiliklerle, tezatlara ilerleyen romanda, iki baba, iki anne, iki aşk var. Batı ve Doğu,

edebiyat ve hayat, uygarlık ve gelenek, siyaset ve sahne... Anne ile oğul arasındaki hikâyeye seşer yanlarında bir. Babamıza duyduğumuz hayranlıkla karşı karşıyayız. Babamın üzerimizde bıraktığı gölgeyi konu eden, o gölgeden kurtulmayı şiddetle isteyen onsuz kendimizi kaybolmuş hissettiğimizi anlatan romanın -kurgu gereği- Silivri'deki ağır ceza hâkimine sunulmak üzere yazıldığını öğrenmemizin okur olarak bize yüklediği sorumluluksa apayrı bir konu.

■ Ne yapıyorsunuz o zaman? Elinizdeki romanı çöpe mi atıyorsunuz?

■ Hayır, başladığı hiçbir kitabı çöpe atmadım. 1980 dâbesinden sonra yazdığım bir kitap var sadece ama onu artık yayınlamayız, öylece bıraktım. Ama yok, devam ediyorsunuz. "En sonunda suyu bulacağım" diyorsunuz, arkadaşlarınıza okutuyorsunuz, orasını burasını kesiyor, biçiyorsunuz. Yeni şeyler ekliyorsunuz. Depresyon geçiyorsunuz. (Gülüyor) Arada dursanız bile kazmaya yeniden başlıyorsunuz. Siz düşünüyorsunuz, kuyu derinleşiyor.

■ Mahmut Usta insanların sevip kıymet verdiği ama sonra unuttuğu şeylere rastlıyor kuyularda. "Düşünceli" romancınızın ama bazen beklenmedik şeylerin peşine düşüyor musunuz?

■ Roman yazmanın en zevkli yanı budur işte. Düşünceliliyim ama demek ki saf bir yanım da var. (Gülüyor) Bakıyorsanız, hiç

hesaplamadığın bir şey gelip seni bulmuyor. Öğleden sonra 1'le 3 arası saflığıma hitap edecek hiçbir şeyler yok gelmez. Ama zihnimdi kıriletecek şeylerden uzak durmuş, internete bakmama şarap, hele akşam 8'de güzel bir kadeh şarap içmişim; yukundan kalkıp pijamalarıma masanın başına geçtim. Gece yarısından sonra öyle düşünceler gelir ki. Yazarsanız farkında bile olmadık kaleminin ucunu sürükleyebilirsiniz. Tesadüfen gelen düşüncelerin güzelliğini görebilseydiniz, onları bir çerçeve içine koyarak kitabınıza parçası yaparsınız, hatta sen bile şaşırsın bunu daha önce niçin akıl edemediğimize...

■ Romanda Cem'in onu farklı biçimlerde hırpalayan iki babası var...

■ Gerçek babası pek ortada olmadığından, Cem başka türlü bir baba şefkati arıyor ve bunu ustasında buluyor. Buradaki şefkat, otoriterlik de içeriyor. "İstersem senin kemiklerini kırarım ama hepsi sana duyduğum sevgiden" diyen babaları yok

mu? Şefkat ve otorite kardeşler. yine de kimse sonsuz kadar babasından nefret etmez, kimse de sonsuz kadar babasına hayran kalıp kendini onun için feda etmez.

■ "Babalar bunu bilse iyi olur" gibi bir tonda söylediniz...

■ Babayla ilişki hep sorunludur. Otoriter bir babam olmadığı halde ben de sıkıntı yaşadım. Benimki entelektüel bir sıkıntıydı elbette. Babamın seni ezmesinin yanında benimki gibi buhranlı bir şeydir. Babam kötü bir baba değildi; karizmatik, yetenekli, kendine güvenen, neşeli bir adamdı. Abimle bana "Akıllı oğullarım" dedi. Gerçekten akıllı olduğumuz için değil, o kendini çok akıllı bulduğu ve bu durumda bizim de akıllı olmamız gerektiğini düşündüğünden, bilmem anlatılabiliyor muyum?

■ Sizin kaç babanız oldu?

■ Açıkçası bir babam daha oldu. Yazmaya yeni başladığı yıllarda Kemal Tahir'e hayrandım. Hayattaydı; isteseydim,